

Televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyi

Ünal AYRANCI,¹ Nedime KÖŞGEROĞLU,² Yasemin GÜNAY³

ÖZET

Amaç: Bu çalışmanın amacı, televizyondaki (TV) filmlerdeki şiddetin sıklığı, süresi ve türünü belirlemek ve şiddetten korunmak için önerilerde bulunmaktır. **Yöntem:** 07.02.2004-14.02.2004 tarihleri arasında, 5 farklı özel TV kanalında (Kanal D, ATV, Show TV, TGR, Star TV), hafta içi 16.00-21.30, hafta sonu 09.00-21.30 saatleri arasında rastgele seçilmiş filmler araştırmacılar tarafından eğitilen çalışma ekibi tarafından izlenmiştir. İzlenen şiddet türü ve programın süresi araştırmacılar tarafından oluşturulan veri toplama formuna kaydedilmiştir. **Bulgular:** Seyredilen filmlerin ortalama süresi 5600 saniye ve şiddet oranı %33.1 (1851.3 sn) olarak bulunmuştur. En yüksek oranda fiziksel şiddet bulunmuş olup toplam sürenin %13.8'ini, toplam şiddet süresinin de %41.7'sini oluşturmuştur. Fiziksel şiddet türleri arasında en yüksek oranda yaralama saptanmış (311.7 sn), bunu vurma (259.6 sn) izlemiştir. Ruhsal şiddet ögesi olan endişe 3.5 dakika (205.7 sn) ile en yüksek oranda olup bunu 2.8 dakika (167.78 sn) ile korkutma izlemiştir. Sözel şiddet öğelerinden azar 5.6 dk (338.2sn) ile en yüksek oranda bulunmuştur. **Sonuç:** Bulgular ışığında konu tartışılmış ve çocukların ya da izleyenlerin TV'deki şiddetten en az etkilenmesi açısından öneriler sunulmuştur. (Anadolu Psikiyatri Dergisi 2004; 5:133-140)

Anahtar sözcükler: Televizyon, şiddet, çocuklar

Determining the violence rating in the movies displayed at the time the children watch television most

ABSTRACT

Objective: The aim of this study was to determine the frequency, extent and patterns of the occurrence of violence in films shown on television, and to make recommendations regarding protection from exposure to violence. **Methods:** All films were randomly selected from five different private TV channels (Kanal D, ATV, Show TV, TGR, Star TV) and watched by the members of a study team. Viewing hours were between the 16.00 hrs and 21.30 hrs on weekdays, and 9.00 hrs and 21.30 hrs on the weekends. Research was conducted between 7th February and 14th February 2004. The research team educated the members of the study team about violence and types of it. Types and periods of violence seen were registered on a datum collection form designed by the researcher team. **Results:** The mean period of films seen and the percentage of violence were 5600 seconds and 33.1%, 1851.3 seconds, respectively. Physical violence was the most frequently encountered type of violence, representing 13.8% of the total viewing time and 41.7% of the total viewed violence time. The highest percentage of physical violence observed was that of injurious behavior (311.7

¹ Uzm. Dr., Osmangazi Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi, ESKİŞEHİR

² Yrd. Doç. Dr., Osmangazi Üniversitesi Eskişehir Sağlık Yüksek Okulu, ESKİŞEHİR

³ Doç. Dr., Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp ABD, ESKİŞEHİR

Yazışma Adresi: Dr. Ünal AYRANCI, Osmangazi Üniversitesi Mediko-Sosyal Merkezi, 26480 Meşelik/ESKİŞEHİR
E-posta: unalayranci@hotmail.com

seconds), followed by hitting (259.6 seconds). Scenes designed to include forms of emotional violence included anxiety, appearing the most and constituting 3.5 minutes (205.7 seconds), followed by those intending to cause fear, at 2.8 minutes (167.78 seconds). In terms of verbal violence, scolding was observed to compose the highest rate of 5.6 minutes (338.2 seconds). **Conclusions:** All discussion is made in light of the results, and the recommendations made are with regard to the effects upon children or viewers from violence on TV. (*Anatolian Journal of Psychiatry* 2004; 5:133-140)

Key words: Television, violence, children

GİRİŞ VE AMAÇ

Medya, anlama ölçümümüzü ve eylemlerimizi biçimlendiren önemli bir iletişim ve toplumsallaşma aracıdır.¹ Medyanın en önemli ögesi olan televizyon (TV), izleyicilerin hiç farkına varmadan, başka toplum ve kültürlerin yaşam standartları, yaşam biçimleri, birbirleriyle ilişkileri, davranış kalıpları, sosyal sorunları ve tüketim alanları konusundaki bilgilerle donanmalarını sağlar.

1980'li yılların ortalarında, ABD'de yapılan bir çalışmada, katılımcıların %65'i dünya görüşlerinin temel olarak TV aracılığıyla biçimlendiğini belirtmişlerdir.² Son zamanlarda, TV'nin izleyenler üzerindeki etkilerini gösteren çok sayıda çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalarda ortaya çıkan etkiler fiziksel, ruhsal ve cinsel saldırganlığı, antisosyal kişilik yapısını, asiliği, isyankarlığı, daha çabuk öfkelenmeyi, suistimali, cezalandırmayı, alkol ve sigara kullanmayı ve yemek yeme alışkanlıklarındaki değişiklikleri kapsamıştır.^{3,4} Ayrıca çok fazla televizyon seyreden çocuklarda yağlı, şekerli yiyecek reklamlarından dolayı yeme alışkanlıklarının bozulduğu ve çok geç yatmaktan dolayı da gelişimlerinin geri kaldığı ve gündüz daha az başarılı oldukları üzerinde durulmaktadır.^{5,6}

TV'nin en büyük tüketici kitlesi çocuklardır.⁷ Günümüzde çocuklar, günlük yaşamları içerisinde çok uzun süre TV'ye bağlı kalmaktadırlar. Onlar, en iyimser olasılıkla 3-4 yaşından başlayarak 12-13 yaşına kadar günde ortalama en az 1-2 saat TV izlemektedirler. TV'ler en yıkıcı etkisini, etkiye en fazla açık durumdaki çocuklar ve gençler üzerinde göstermekte; onların davranışlarına, sözlerine ve oyunlarına yansımaktadır.⁸⁻¹²

Araştırmaların^{13,14} ortaya koyduğu bir başka gerçek, çocukların TV'de yalnız çocuk izleyici kitlesi dikkate alınarak hazırlanmış çocuk programlarını değil, yetişkinlere yönelik programları da izledikleridir. Özellikle yetişkinlere yönelik programları izlemelerinin çocuklar için olumsuz etkileri vardır.

Bunlardan en önemlileri, şiddet ve olumsuz davranışlar (küfürlü dil kullanımı, alkol ve uyuşturucu kullanımı) içeren programlara bağlı olarak ortaya çıkmaktadır.¹²

Çok fazla televizyon programları, özellikle şiddet içeren programları izleyen çocukların ileri yaşlarda dikkat eksikliği ortaya çıkmakta; bilişsel, duygulanım ve davranışsal süreçlerinde olumsuz değişikliklere neden olmakta ve sonuçta izleyenlerde yaşam olaylarına karşı duyarsızlaşma başlamaktadır.^{15,16}

Şiddet psikolojik, sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik boyutları ile kitle iletişim araçlarında ve özellikle TV'de yer alırken; bireysel/toplumsal, yasal/yasal olmayan ya da fiziksel/sözel/ruhsal yönlerden toplumsal yaşama yansımakta ve toplumsal yaşamı etkilemektedir.¹⁷⁻²⁰

Şiddet, geniş açıdan saldırganlıkla bağlantılı bir davranış biçimidir.²¹ Bu anlamda şiddet, bir nesne ya da kişiye doğru yönlendirilmiş, yönlendirilişi kişinin istemediği ve o kişiyi tahrik edici, yıpratıcı bir eylemi, kimi zaman da eylemden kaçınmayı veya eylemsizliği içerir. Bu bağlamda fiziksel anlamdaki her türlü saldırı, şiddet tanımı unsurları arasında yer alırken, fiziksel olmayan kimi sözlü davranışlar da bu tanım kapsamına girer. Saldırganlık atılgan, zorlayıcı, tecavüzkar davranışların bir bütünü olarak tanımlanır. Çeşitli yayınlarda²⁰⁻²² saldırganlığın doğuştan var olan, sonradan öğrenilen ve çevreden gelen uyarılara bir tepki olduğuna ilişkin farklı görüşler öne sürülmektedir. Özellikle sonradan öğrenilen saldırganlığın artmasında medyanın oldukça önemli bir yer tuttuğu görülmektedir.

TV'de şiddet görüntülerini izleme, özellikle gelişimsel özellikleri dolayısıyla gerçek-fantazi ayrımını yapamayan küçük yaşta çocukları olumsuz bir biçimde etkilemektedir. TV'de şiddetin, yalnız çocuklar için söz konusu olmayan bir başka önemli sonucu da, şiddet içeren programların genel olarak yoğun bir biçimde yayınlanması dolayısıyla, "dünyanın güvensiz bir yer olduğu"na ilişkin bir

"kültürleme" yaratmasıdır. Bir başka önemli etki de, çizgi filmlerde, çoğunlukla bir sorun çözme aracı olarak şiddetin kullanılmasıyla ilgilidir. Şiddet filmlerini izleyen çocuk, kötülerini cezalandırmak adına da olsa şiddetin "işe yaradığı" iletişimini almakta ve "gözlemsel öğrenme" aracılığıyla şiddet davranışını benimsemektedir.¹²

Aile, çevre ve medyanın şiddeti besleyen en önemli etkenler olduğu bilinmektedir. TV, çocukları ve gençleri her gün binlerce şiddet görüntüsünün edilgen alıcısı haline getirmektedir. Çocuk bu görüntüleri ekran karşısında bir ışık ve ses gösterisi ile monolog halinde izliyor olsa bile, izlediği görüntüler beyne işlenmektedir. Sağlıklı bir insan olabilmesi için gerek duyduğu doğal duygusal gelişimini engellemekte ve çocuğun kendi gelişim sürecindeki düş gücünün önüne set çekmektedir.²¹⁻²⁴

Çocuklar, yetişkinliğe adım atarken rol modelleri ararlar. Bu modeller kimi zaman bir aile üyesi, kimi zaman sokaktan birisi, ya da çocuğun seyrettiği film kahramanlarından birisi olabilir.^{25,26} Örneğin, Nisan 1999'da ABD'nin Colorado eyaletinde iki öğrencinin bir liseyi basarak 12 öğrenciyi ve bir öğretmeni öldürmesiyle sonuçlanan olayda, bu eylemi gerçekleştiren öğrencilerin katliamdan önce "Katil Doğanlar" filmi defalarca seyrettikleri öğrenilmiştir.²⁷ Çocuğun şiddet filmlerinde gördüğü bir figürü model alması durumunda trajik sonuçlar ortaya çıkabilmektedir. Bazı kriminal şiddet olaylarıyla TV programlarında sunulan kurgusal olaylar arasında dikkat çekici benzerlikler görülebilmekte, hatta bunların açıkça model alındığı saldırılara, tecavüzlere, cinayetlere rastlanmaktadır.

Singer and Singer (1980),²⁸ TV'nin çocuklara etkisi ile ilgili olarak İngiltere'de yaptıkları bir çalışmada, yatılı okulda kalan 13-16 yaş grubundaki çocuklar ikiye ayrılarak bir gruba 15 gün süreyle yalnız komik ve sosyal programlar izlettirilmiş, ikinci gruba ise şiddet içeren filmler gösterilmiştir. Yapılan testler sonucunda birinci grupta hoşgörü, tartışma, iletişim ve gülme düzeyinin; ikinci grupta ise, sözel ve fiziksel saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Bu çalışmada, TV'deki filmlerdeki şiddetin sıklığının, süresinin ve türünün belirlenerek konuyla ilgili öneriler oluşturulması amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Bu çalışma 04-10 Ocak 2004 tarihleri arasında yapılmıştır. Tanımlayıcı özellikteki bu çalışmada, Türkiye'nin 5 farklı özel TV kanalındaki (Kanal D, ATV, Show TV, TGRT, Star TV) filmler izlenmiştir. Rastgele seçilmiş filmlerdeki şiddet türleri çocukların en çok TV izleyebilecekleri hafta içi 16.00-21.30, hafta sonu 09.00-21.30 saatleri arasında toplam 80 adet yerli/yabancı film, toplam 5600 sn. süreyle izlenerek araştırma ekibi tarafından geliştirilen veri toplama formuna aktarılmıştır (Ek-1). Hemşirelik bölümünden 5 öğrenci hemşireden oluşan çalışma ekibi, araştırmacılar tarafından şiddet ve türleri hakkında kısa bir eğitimden geçirilerek bilgilendirilmişlerdir. Çalışma ekibinin üyeleri belirtilen saatlerde 5 adet özel TV kanalının her birindeki filmleri seyrederek bu sahnelerdeki şiddet türlerini ve sürelerini belirlemeye çalışmışlardır. Rastgele olarak her öğrenci belirtilen saatler arasında herhangi bir günde herhangi bir saatte kendi sorumlu olduğu kanalı açarak film varsa, 70 saniye süre ile izlemeye başlamış ve 70 saniye sonunda izlediği sahnelerdeki şiddet türü ve süresini veri toplama formuna aktarmıştır. Her film sadece bir kez izlenmiştir. Öğrenciler, total süre 70 saniye olduğundan, her şiddet türünün başladığı ve bittiği süreyi saniye olarak forma kaydetmişlerdir. Veriler, SPSS 10.0 Paket programı yardımıyla ortalamalar ve yüzdelik değerler kullanılarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Seyredilen 80 filmdeki şiddet oranı %33.1 (1851.3/5600 sn) olarak bulunmuştur. TV'de gösterilen yerli/yabancı filmlerdeki şiddet sahnelerinin şiddet biçimlerine göre dağılımı Tablo 1'de verilmiştir. En yüksek oranda (toplam sürenin %13.8'inde) fiziksel şiddet saptanmış, toplam şiddet süresinin de %41.7'sini oluşturmuştur.

Sürelerine göre fiziksel, ruhsal ve sözel şiddet biçimlerinin dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir. Fiziksel şiddet türleri arasında en yüksek oranda yaralama saptanmış (311.7 sn), bunu vurma (259.6 sn) izlemiştir. Fiziksel şiddetin en ağır türü olan öldürme sahnesi ile karşılaşma süresi ise üçüncü sırada olup, ortalama 3.5 dk. (209.5 sn) olarak bulunmuştur. Ruhsal şiddet ögesi olan endişe 3.5 dk (205.7 sn) ile en yüksek oranda saptanmış, bunu 2.8 dk. (167.78 sn) ile korkutma izlemiştir. Sözel şiddet öğelerinden azar 5.6 dk (338.2 sn) ile en

yüksek oranda saptanmış, bunu 2.9 dk (172.0 sn) ile küfür izlemiştir.

Tablo 1. TV'de gösterilen yerli/yabancı filmlerdeki şiddet sahnelerinin şiddet biçimlerine göre dağılımı

Şiddet biçimleri	Süre (sn)	Toplam n=5600(%)	Şiddet toplam n=1851.3(%)
Fiziksel şiddet	772.2	13.8	41.7
Sözel şiddet	610.4	10.9	33.0
Ruhsal şiddet	468.7	8.4	25.3
Toplam	1851.3	33.1	100.0

Tablo 2. TV'de gösterilen yerli/yabancı filmlerdeki fiziksel, ruhsal ve sözel şiddet biçimlerinin süreye göre dağılımı

Şiddet tipleri	Ort. süre(sn)±SD
Fiziksel şiddet tipleri	
Vurma	259.6 ± 28.2
Tartaklama	183.5 ± 16.3
Öldürme	209.5 ± 46.8
Yaralama	311.7 ± 59.3
Ruhsal şiddet tipleri	
Korkutma	167.8 ± 15.5
Tehdit	156.9 ± 19.1
Endişe	205.7 ± 29.2
Sözel şiddet tipleri	
Azar	338.2 ± 34.7
Eleştiri	162.5 ± 17.5
Küfür	172.0 ± 23.9

SD: Standart Sapma

TARTIŞMA

Araştırmamızda özel TV'lerdeki genel şiddet oranı oldukça yüksek (%33.1) bulunmuştur. Bazı araştırmacılar da yaptıkları çalışmalarda TV şiddetinin çok yaygın olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmamızı TRT kanallarında yayınlanan film ve diziler üzerinde yapmış olan Bükler (1988),¹⁹ bu oranı %11.5 olarak bildirmiştir. Bu durum, özel kanallardaki şiddet sahnelerinin daha denetimsiz olduğunu düşündürmektedir. Devlet TV'si olarak da bilinen TRT kanallarında maddi kazanç ön planda olmadığından halkın bilinçlenmesi yönünde üzerlerine düşen sorumlulukları daha özenle yerine getirdikleri söylenebilir. Oysa, özel TV'lerde durum biraz farklıdır. Süreklilikleri serbest piyasa kurallarına göre belirlenir. Özel TV'nin ticari mantığı, kar elde etme güdüsü, izlenme oranı kaygısı; kamu-yu bilgilendirme ve eğitim görevinin önüne geçmiştir.²⁹ İster devlet, isterse özel olsun, aslında televizyonların yayın ilkeleri farklı değildir. Yayın politikası ile ilgili tüm yasalar TV'de şiddet içeren unsurların gösterilmemesi ile ilgilidir. Ülkemizde 1990 sonrası kamusal yayıncılıktan özel yayıncılığa geçiş süreciyle birlikte özel ve resmi yayıncılığın ilkeleri yeniden belirlenmiştir. Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin 11. maddesi tamamıyla şiddetle ilgilidir: "Şiddete karşı birey ve toplumu duyarısızlaştıran, insanları şiddet kullanmaya yönelten, özendirilen

yayın yapılamaz. Şiddet unsuru ağırlıklı dramatik yapımlar, çocuk ve gençlerin olumsuz etkilenmeleri için, önceden uygun uyarılarda bulunulması kaydıyla, ancak saat 23.00 ile 05.00 arasında yayınlanabilir. Bu tür programların tanıtım duyurularında şiddet içeren bölümler kullanılmaz ve bu duyurular saat 21.30'dan önce yapılamaz.³⁰ Ancak bu temel yönetmelik, araştırma sonucumuz ile çelişmektedir. Kamusal yayıncılıkla görevli TRT'nin kamu yararına gösterdiği özen, şiddet görüntülerine yer vermeme seçiciliği konusundaki öncü görevi de etkinliğini artırarak -gerektiğinde özel kuruluşlara destek (bilgi ve görüntü) sağlayarak sürdürülmelidir. Çünkü, TRT kanallarının izlenme durumu ve konulara yaklaşımı ile özel televizyon kanallarının tutumları arasında önemli farklılıklar vardır.¹²

Bu çalışmada saptanan şiddet sahnelerinin yarıya yakınının (%41.7) fiziksel, sözel ve ruhsal şiddet türlerinin toplamının %58.3 olması şiddetin yaygınlığını göstermesi açısından önemlidir. Bu sonuç, fiziksel şiddetten başka şiddet türlerinin TV'lerde ne kadar yaygın olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Korkutma, tehdit, endişe, azar ve küfür gibi sözel ve ruhsal şiddet öğeleri içeren film görüntüleri ayrıntılı açıklamalarla tekrar tekrar ekrana getirdiğinde izleyenlerde stres ve anksiyeteye neden olabilmektedir. Bu tür şiddete sürekli şekilde maruz kalmak çocukta korku, duyarsızlaşma ve saldırgan davranışlara neden olabilir. Korku ve kafa karışıklığı, kızgınlık-içine kapanmak, tekrarlanan anılar-kabus görme, depresyon, sindirim sorunları, insanlardan ve aktiviteden kaçınma, konsantrasyon ve uyku sorunları travma ve şiddet etkileri olarak karşımıza çıkabilmektedir. Ayrıca çocuklar yıllar öncesi terk ettikleri davranışlara geri dönebilir ya da daha çok ağlayabilir. Bazan da, kendi çocuklarını yetiştirme biçimlerini bile olumsuz etkileyebilecek diğer ruhsal bozukluklar görülebilir.³¹⁻³³

Televizyon başta olmak üzere medya şiddetinin çocuklar üzerine etkileri, üzerinde en çok çalışılan konulardan biridir. Varılan ortak sonuç, sürekli medya şiddeti ile iç içe olan çocuklarda antisosyal davranışların geliştiğidir. Bu davranışlar oyuncaklara karşı şiddet gösterme gibi önemsiz davranışlardan, karşılaşılan problemlerin çözümünde şiddeti çözüm olarak görme, artmış düşmanlık duyguları, şiddet kurbanlarına karşı daha az sempati gibi ciddi davranışlara kadar değişmektedir.³⁴⁻⁴⁰ Küçük

çocuklar (2-6 yaşlarındaki) filmlerdeki canavarlar, hayvanlar ve doğal felaketlerin görsel imgelerinden korkarlar. Oysa, daha büyük çocuklar bu filmlerde gelişen olayları kendileri için daha gerçekçi bir tehlike olarak görürler.^{33,41} Okul öğrencileri ve daha küçük yaşta çocuklarda şiddetin etkileri üzerine yapılan çalışmalarda, sürekli şiddet programları izleyen çocukların şiddete karşı duyarsızlaştıkları ve ilerde saldırganlıklarının arttığı belirlenmiştir.^{42,43} Duyarsızlaşma ortaya çıktığında ise, moral değerlendirme sürecinde bozulmalar olur. Çocuğun ileriki yaşamında düşünülmeden adımlar atılmaya başlanır. Bir başkasının durumunu algılama ve yaşama kapasitesi olan empati yok olmaya başlar. Bilişsel ve emosyonel duyarsızlaşma görülür.^{44,45} Televizyondaki şiddet, yaratıcı ve aktif doğasından dolayı, şiddetli olayların gerçek sonuçlarına izleyenleri duyarsızlaştırmakla empatiyi etkileyebilir. Çünkü şiddetli programlar ile empatik cevap arasında güçlü bir ilişki vardır.⁴⁶ Adölesanlar üzerindeki yapılan çalışmalarda da sürekli şiddet içeren filmleri izleyenlerin daha düşük empati skorlarına sahip oldukları belirlenmiştir.⁴⁷

Evlerimizin bir parçası olan ve özellikle çocukların uzun süre yüz yüze kalabildikleri TV'nin, aynı zamanda, eğlendirici, dinlendirici ve bir eğitim aracı olarak da var olan gücü göz önüne alındığında, TV'den tamamen kopmaya çalışmak yerine, şiddet içeren programlardan uzak kalabilmenin yolları aranmalıdır.⁴⁸ Amerikan Pediatristler Birliği, istenmeyen programları bloke edebilen bir programla, çocuk sağlığı üzerine negatif etkisi olan programların bloke edilmesini önermişler, çocuklar üzerine olumsuz etkisi olacak programların listesini anne-babalara, eğlence sektörü çalışanlarına ve hükümet yetkililerine sunmuşlardır.⁴⁹

Yapılan çalışmalarla uygun olarak^{50,51} çocukların genellikle taklit ederek öğrendikleri ve öğrendiklerini uygulamaya çalıştıkları dikkate alınır, TV'nin olumsuz etkilerini özellikle şiddetle ilgili olumsuz etkilerini en aza indirebilmek için TV izleme süresinin günde 1-2 saatle sınırlandırılması, TV seyretme yerine okuma, atletizm ve yaratıcı hobilere yönlendirilmesi, aile bireylerinin de çocuğa örnek olabilmek için zaman zaman TV'yi kapatıp müzik dinleme ya da kitap okuma gibi farklı uğraşlarda bulunmaları ve çocukların seyredeceği programların seçimine katılarak gördüklerinin anlamlandırılmasına yardım etmek amacıyla onlarla birlikte TV seyretmelerinin yararlı olacağı kanısındayız.

Kısıtlayıcı aracılık, genel olarak kurallarla ve yasaklamalarla ilişkilidir ve TV'nin ne zaman, nasıl ve ne kadar izleneceğine ve TV'de hangi içeriğin izleneceğine ilişkin kuralları koymaktır.⁵² Kısıtlayıcı aracılığın sonuçlarını ortaya koyan çeşitli araştırmalara göre, izlemelerine ilişkin kural konan çocukların, daha az saldırgan, kendilerini daha fazla kontrol edebilen, okula daha çok uyum sağlayan çocuklar oldukları;⁵³ TV programlarını daha iyi anlayabildikleri ve gerçek dünyayla TV arasında daha iyi ayırım yapabildikleri;⁵⁴ cinsiyet rollerine kalıp yargılardan daha uzak bakabildikleri ve dış dünyaya ilişkin korkularının daha az olduğu;⁵⁵ anne-babalarından, TV'de reklamı yapılan ürünlerin satın alınmasını daha az istedikleri ve dolayısıyla bu konuda daha az çatışma yaşadıkları⁵⁶ saptanmıştır.

Yukarıda anlatılan ve anne-babaların başvurabileceği bu yollar, TV kanalları ve Radyo ve Televiz-

yon Üst Kurulu (RTÜK) tarafından yapılabilecekleri ve alınabilecek önlemleri değersiz kılmamaktadır. Öncelikle TV kanalları, sorumlu yayıncılık anlayışı içerisinde, çocukların TV izleyebilecekleri saatlerde çocuklar için olumsuz içerik özellikleri taşıyan yayınlara yer vermemeyi, bir sorumluluk sorunu olarak görmelidirler. Ayrıca konuyla ilgili kişiler ya da yetkili kurumlar tarafından 3 ay, 6 ay ya da 1 yıllık yayın dönemini temsil edecek, çocuk programlarının da bu açıdan inceleneceği çalışmaların yapılması yararlı olacaktır.

Medyadaki ya da TV'deki şiddet sadece çocuğu değil, yarının büyüğü olan çocuklar aracılığıyla toplum geleceğini de etkilemektedir. Bu nedenle toplumdaki her meslek grubunun bu konuya duyarlı olması gerekir. TV'de şiddetin varlığı yokluğu tartışmalarından çok, artık aşırı TV seyretmenin şiddete ya da şiddetli davranışa yol açabilmesiyle ilgili daha fazla çalışma yapılmasına ihtiyaç vardır.

KAYNAKLAR

1. Emanuel N, Kunttsche MA. Hostility among adolescents in Switzerland? Multivariate relations between excessive media use and forms of violence. *J Adolesc Health* 2004; 34:230-236.
2. Singer DG. Alcohol, television, and teenagers. *Pediatrics* 1985; 76:668-674.
3. Bensley L, Van Eenwyk J. Video games and real-life aggression: Review of the literature. *J Adolesc Health* 2001; 29:244-257.
4. Villani S. Impact of media on children and adolescents: A 10-year review of the research. *J Am Acad Child Adolesc Psychiatry* 2001; 40:392-401.
5. Halford JC, Gillespie J, Brown V, Pontin EE, Dovey TM. Effect of television advertisements for foods on food consumption in children. *Appetite* 2004; 42:221-225.
6. Van den Bulck J. Television viewing, computer game playing, and internet use and self-reported time to bed and time out of bed in secondary-school children. *Sleep* 2004; 27:101-104.
7. Şirin MR. TV, şiddet içerikli haber öyküleri ve çocuk. 2003; 6:60-67.
8. Akarcalı S. Televizyon ve şiddet. *Yeni Türkiye* 1996; 11:553-560.
9. Lyle J ve Hoffman HR. Children's use of television and other media. EA Rubinstein, GA Comstock, JP Murray (Eds.), *Television and Social Behavior: Reports and Papers'da*, vol. 4, s.129-256, Rockville, MD, U.S. Department of Health, Education, and Welfare, 1972.
10. Batmaz V, Aksoy A. Türkiye'de Televizyon ve Aile. Ankara, Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, 1995.
11. Orhan E. Televizyonda Yayınlanan Şiddet, Cinsel ve Dini İçerikli Filmlerin ve Çizgi Filmlerin Çocukların Dini Duyguları Üzerindeki Etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya, 1997.
12. RTÜK. Aile Bireylerinin Televizyon İzleme Gün ve Saat Alışkanlıkları Kamuoyu Araştırması: Ankara Bölgesi. Radyo Televizyon Üst Kurulu Kamuoyu ve Yayın Araştırmaları Dairesi Başkanlığı, Ankara, 1997.
13. Dewalt MW, Erickson L. Children and television. Eastern Educational Research Association'ın yıllık toplantısında sunulan bildiri. Savannah, GA, Şubat, 1989.
14. Çaplı B. Televizyon karşısında çocuk: Türkiye örneği. B Onur (Ed.), 3. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi Bildirileri: Dünyada ve Türkiye'de Değişen Çocukluk (16-18 Ekim 2000) içinde, s.215-228, Ankara, Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, 2001.
15. Funk JB, Baldacci HB, Pasold T, Baumgardner J. Violence exposure in real-life, video games, television, movies, and the internet: is there desensitization? *J Adolesc* 2004; 27:23-39.

16. Anderson CA, Bushman BJ. Effects of violent video games on aggressive behavior, aggressive cognition, aggressive affect, physiological arousal, and prosocial behavior: a meta-analytic review of the scientific literature. *Psychol Med* 2001; 12:353-359.
17. Batur Y. *Bilimkurgu Sinemasında Şiddet ve İdeoloji*. Ankara, Kitle Yayınları, 1998.
18. Bilgin N. *Sosyal Psikolojiye Giriş*. İzmir, İzmir Kitabevi, 1997.
19. Bükler E. *TV ve Şiddet*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 1988.
20. Yörükoğlu A. *Çocuk Ruh Sağlığı*. Yirmi üçüncü baskı, Ankara, Özgür Yayınları, 1998.
21. Mutlu E. *Televizyon, çocuklar ve şiddet*. İletişim Fakültesi Dergisi 1997; 41-75.
22. Özdoğan B. *Çocuk ve Oyun*. Ankara, Arı Yayıncılık, 1997.
23. Cüceloğlu D. *İnsan ve Davranışı (Psikolojide Temel Kavramlar)*. Dördüncü baskı, İstanbul, Remzi Kitabevi, 1997.
24. Sanders B. *Öküzün A'sı, Elektronik Çağda Kültürün Çöküşü ve Şiddetin Yükselişi*. Ş Tahir (Çev. Ed.), İstanbul, Ayrıntı Yayınları, 1999.
25. Dökmen Ü. *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İkinci baskı, Ankara, Sistem Yayıncılık, 1995.
26. Yurdakul M. *Kadın İstismarı ve Şiddet*. 1995.
27. Hasgür İ. *İletişimle gelen şiddet*. Sızıntı Dergisi 1999; 251:498-501.
28. Singer DG, Singer JL. *Television viewing and aggressive behavior in preschool children: a field study*. *Ann N Y Acad Sci* 1980; 347:289-303.
29. Kaskun A, Öztunç S. *Çocuk, televizyon ve şiddet*. [http://www.google.com.tr/search?q=cache:ajZbkJjIAmgJ:ilef.ankara.edu.tr/id/yaazi.php%3Fyad%3D799+%C3%B6zel+televizyon+kanallar%C4%B1+ve+%C5%9Fiddet&hl=tr'den+elde+edildi+\(18+Mayıs+2004\)](http://www.google.com.tr/search?q=cache:ajZbkJjIAmgJ:ilef.ankara.edu.tr/id/yaazi.php%3Fyad%3D799+%C3%B6zel+televizyon+kanallar%C4%B1+ve+%C5%9Fiddet&hl=tr'den+elde+edildi+(18+Mayıs+2004)).
30. 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun. *Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmelik*. 11. madde.
31. Sağlık Bakanlığı. *Dünya Sağlık Günü İçin Hazırlanan Basın Bildirisi*. Ankara, 2002. [http://www.un.org.tr/who/bulten/turk/bul9saglikgnsbbildiriden+alindi+\(06+Temmuz+2003\)](http://www.un.org.tr/who/bulten/turk/bul9saglikgnsbbildiriden+alindi+(06+Temmuz+2003)).
32. Şehnaz C. *Pornografi ve kadınlara yönelik şiddet: Pornografi tanımları ve tartışmaları*. *Türk Psikoloji Bülteni* 2002; 4:80-83.
33. Harrison KS, Cantor J. *Tales from the screen: Enduring fright reactions to scary media*. *Media Psychol* 1999; 1:97-116.
34. Cantor J. *Media violence*. *J Adolesc Health* 2000; 27S:30-34.
35. Huesmann LR, Malamuth NM. *Media violence and antisocial behavior: An overview*. *J Soc Issues* 1986; 42:1-6.
36. Rule BK, Ferguson TJ. *The effects of media violence on attitudes, emotions, and cognitions*. *J Soc Issues* 1986; 42:29-50.
37. Boldizar JP, Perry DG, Perry LC. *Outcome values and aggression*. *Child Develop* 1989; 60:571-579.
38. Paik H, Comstock G. *The effects of television on antisocial behavior: A metaanalysis*. *Communication Research*. *J Commun* 1994; 21:516-546.
39. Johnson JG, Cohen P, Smailes EM, Kasen S, Brook JS. *Television viewing and aggressive behavior during adolescence and adulthood*. *Science* 2002; 295:2468-2471.
40. Wilson BJ, Smith SL, Potter WJ, Kunkel D, Linz D, Colvin CM, Donnerstein E. *Violence in children's television programming: Assessing the risks*. *J Commun* 2002; 52:5-35.
41. Hoekstra SJ, Harris RJ, Helmick AL. *Autobiographical memories about the experience of seeing frightening movies in childhood*. *Media Psychol* 1999; 1:117-140.
42. Farrell AD, Bruce SE. *Impact of exposure to community violence on violent behavior and emotional distress among urban adolescents*. *J Clin Child Psychol* 1997; 26:2-14.
43. Molitor F, Hirsch KW. *Children's toleration of real-life aggression after exposure to media violence: A replication of the Drabman and Thomas studies*. *Child Study J* 1994; 24:191-208.
44. Eisenberg N. *Emotion regulation and moral development*. *Annu Rev Psychol* 2000; 51:665-697.
45. Hoffman ML. *Empathy and moral development: Implications for caring and justice*. Cambridge, New York, 2000.
46. Strasburger VC, Wilson BJ. *Children, adolescents, and the media*. Thousand Oaks, CA, Sage, 2002.
47. Barnett MA, Vitaglione GD, Harper KKG, Quackenbush SW, Steadman LA, Valdez BS. *Late adolescents' experiences with and attitudes towards videogames*. *J Appl Soc Psychol* 1997; 27:1316-1334.
48. Gürkaynak İ: *Umut Vakfı "Medyanın Şiddeti Sıradanlaştırması" Paneli*, 28 Eylül 1996. http://www.umut.org.tr/etkinlikler/siddet_siradan.htm' den alındı (24 Kasım 2003).
49. American Academy of Pediatrics. *Committee on Public Education. Children, adolescents, and television*. *Pediatrics* 2001; 107:423-426.

50. Şahin NH (Çev.). TV de şiddet ve çocuklarımız: Etkilenmemeleri için neler yapabilirsiniz? Türk Psikoloji Bülteni 4:76-82.
51. Christakis DA, Zimmerman FJ, DiGiuseppe DL, McCarty CA: Early television exposure and subsequent attentional problems in children. *Pediatrics* 2004; 113:708-713.
52. Weaver B, Barbour N: Mediation of children's televiewing. *Fam Soc* 1992; 73:236-242.
53. Singer JL, Singer DG, Rapaczynski WS. Family patterns and television viewing as predictors of children's beliefs and aggression. *J Commun* 1984; 34:73-89.
54. Desmond RJ, Singer JL, Singer DG, Calam R, Colimore K. Family mediation patterns and television viewing: Young children's use and grasp of the medium. *Hum Commun Res* 1985; 11:461-480.
55. Rothschild N, Morgan M. Cohesion and control: Adolescents' relationships with parents as mediators of television. *J Early Adolesc* 1987; 7:299-314.
56. Reid LN, Frazer CF. Children's use of television commercials to initiate social interaction in family viewing situations. *J Broadcast* 1980; 24:149-158.

Ek 1. Veri toplama formu

Gözlemcinin adı soyadı:

Filmin adı: ..... | Yayın tarihi/saati: ...../.....
 ..... | Hafta içi ( ) Hafta sonu ( ) | Şiddetin başlama saati: .....
 ..... | Şiddetin bitiş saati: .....

Şiddet Biçimi

Fiziksel şiddet	Ruhsal şiddet	Sözel Şiddet
Vurma ( )	Korkutma ( )	Eleştiri ( )
Tartaklama ( )	Tehdit ( )	Küfür ( )
Öldürme ( )	Endişe ( )	Azar ( )
Yaralama ( )		